

Artikel til Rudersdal Museerne baseret på samtale med Ole Philipson omkring Jødeaktionen og hans egen flugt over Øresund i oktober 1943. Ole Philipson er født i 1931, og bor i Vedbæk.

OLE PHILIPSONS TILBAGEBLIK PÅ OKTOBER 1943

Af Nina Klinker Stephensen for Rudersdal Museer

Ambassadør Ole Philipson vidste ikke meget om at være jøde, da han flygtede med sine forældre til Sverige fra Humlebæk. De havde da været på flugt i mere end en uge. Undervejs havde turen bragt dem fra Klampenborg til Hellebæk og Lyngby før de endte i en villa ved Sletten Strand.

”Jeg fik en ide om, at der var en jødisk identitet, men da vi begynder at flygte, så tror jeg bare, at jeg tog det som et faktum, at vi var anderledes, fordi vi havde nogle forfædre, der var kommet langvejs fra for mange, mange år siden”, fortæller han.

Ole blev 12 år den dag, han gik i land på Hven. Med sig havde han forældrene og sin to år ældre bror, Bent. Dengang skrev han dagbog, og i begyndelsen af oktober 1943 har han noteret:

”Næste dag den 6.10. var det min Fødselsdag. Om Formiddagen kom der en ny Fisker, og sagde at samme aften afgik der en Baad med andre 19 Personer. Far, der efterhaanden var blevet nervøs sagde Ja. Om Aftenen Kl. halv 1 gik vi med Justesen og Jansen ned til Sletten Havn. I den Have hvorfra Baaden skulde gaa var der en Del Mennesker. Saa kom Robaaden der skulde føre os ud til Fiskeren. De første gamle Damer gik i Baaden, men i det samme gaar Baaden til Bunds. Der bliver stor Opstandelse. Lidt efter kom Fiskeren, og sagde, at vi skulle gaa længere ned ad Stranden. Vi gik langt bagved den store Samling af Mennesker....”.

Da den tyske besættelsesmagt iværksatte *Jødeaktionen* natten mellem den 1. og 2. oktober, havde Ole og hans familie for længst forladt deres hjem. I dagbogen den 24. september har Ole skrevet, at han kom hjem fra skole, og fik at vide, at familien skulle holde weekend i Hellebæk. De havde

alle fire deres cykler med, da de tog med toget til Helsingør. Herfra cyklede de til pensionat Majorgården i Hellebæk. Majorgården lå ved siden af Hellebæk Badehotel, som den tyske besættelsesmagt havde beslaglagt. Ole har beskrevet i sin dagbog, at hans forældre havde samtaler med bekendte, og at især et emne var på deres læber: *"...i den senere tid var jødespørgsmålet begyndt at komme op i Danmark, så det var bedst, at vi flygtede til Sverige hurtigst"*.

"Nogle af min fars venner var dybt involveret i modstandsbevægelsen. Min far havde stillet sit kontor i Købmagergade til rådighed for Frihedsrådet en enkelt gang. Jeg ved det ikke, men måske har de været varskoet tidligt - eller blot haft en fornemmelse. Da vi så var på Majorgården, syntes mine forældre, at der var for mange jøder. Det blev farligt at være der".

Oles forældre var bange for at tiltrække sig opmærksomhed, og han husker, at de herefter bevægede sig rundt i Nordsjælland. De besøgte gode venner i Gilleleje, og faderen blev tilbudt, at familien kunne blive roet over til Sverige. Han syntes, at det lød farligt, og afslog. Iflg. dagbogen cyklede de den 1. oktober til Lyngby.

"Vi boede på et tidspunkt hos gode venner i Lyngby. Nogle af dem, der hjalp undervejs, var gamle venner til min far. De havde stået i lære sammen i vinbranchen i Bordeaux i 1920'erne - de var meget tætte og enormt solidariske".

Det var en dramatisk tid, mindes Ole, men faren gik ikke rigtig op for ham. Dengang vidste han blot, at de skulle holde sammen, og at de ikke skulle fanges af tyskerne, og derfor bevægede de sig rundt på skiftende adresser. Det er svært at sætte ord på følelser så mange år efter, siger han, og hans dagbog beskriver kun begivenhederne - ikke stemningen.

"Men det var en stressende tid, og det prægede min far. Han var helt klart meget angrebet af situationen. Det var min mor også, men hun viste det ikke. Hun var meget fattet".

Familien endte i en villa i Humlebæk, der lå på en skrænt. Her tilbragte de flere dage. En aften i efterårsmørket kom en ven løbende, og råbte: "Tyskerne er her, løb ud i haven", og da meldte angsten sig hos Ole. Familien gemte sig på skråningen, indtil vennen kom tilbage og meldte falsk alarm. Der havde været tyskere i nærheden, men de larmede, fordi de var fulde. Flere gange forsøgte de at komme over Øresund. To gange ventede familien forgæves på stranden i Sletten. Først tredje gang lykkedes det at komme med en båd. Det var den 6. oktober, Oles fødselsdag.

"Der var 18-20 jøder og nogle fra modstandsbevægelsen, der skulle til Sverige, og en fiskerbåd, som havde plads til os. Da vi stod på stranden med denne flok af mennesker, så syntes min far, at vi skulle stå lidt afsides. Så væltede den første gruppe ud på badebroen, og begyndte at gå i en robåd, som roede dem ud til en fiskerbåd, der lå ret tæt på. Og så fik vi gang i den også, og begyndte at gå ud på broen. Den sidste sending med robåden, før det blev vores tur, da gik bunden ud af den. Der var 4-5 ældre damer, der pludselig stod i vand til livet. Men der var ingen panik".

Damerne blev reddet i land, og en anden robåd blev fremskaffet. Og så lykkedes det endelig Ole og hans familie at komme ombord på fiskerbåden. De blev anbragt i lasten, og Ole kom til at ligge ved siden af en skolelærer fra Saksøbing, der hed Christensen. Han fortalte historier med lav stemme hele vejen til Hven.

"Vi var lang tid undervejs - et par timer, vil jeg tro, og det er en tur, der normalt kun tager 40 minutter. På et tidspunkt gik et rygte nede i lasten, at tyskerne patruljerede på vandet, men det viste sig at være projektører fra andre fiskerbåde. Og så gik motoren i stå, og der meget blev stille. Vi blev hevet op en efter en - vi var i Sverige. En svensk lotte tog imod, og sagde: *Välkomna til Sverige*. Hun spurgte, om vi ville have chokolade, og det havde vi ikke fået i meget lang tid. Der fik nerverne frit løb".

Passagerne blev indlogeret på Hven, og dagen efter blev alle nattens flygtninge sejlet videre til Landskrona. På vej til færgen gik de på række to og to, og en fætter til Oles far gik foran. Pludselig vendte han sig om, og råbte til faderen: *Kaj, er det 14 dage siden, vi sad hjemme hos mig og drak*

”brus?” Sådan en omvæltning var det. 14 dage forinden var der ingenting, og de havde drukket champagne”, siger Ole.

Sammen med et familiemedlem startede Oles far en virksomhed, og familien kom til at bo i Helsingborg. Tekstiler var en mangelvare, og i deres firma tilbød de at omsy folks tøj, således at vrangen, der ikke var slidt, blev vendt ud.

”Min far var sikker på, at vi kom hjem igen. I vores soveværelse havde vi et stort kort over Europa og en hel masse knappenåle. Vi fulgte med i de svenske aviser, og markerede fronten med nåle. I juni 1944 kom invasionen i Normandiet, og da var både min far og alle andre helt overbeviste om, at Tyskland ville tabe krigen”.

Ole og hans familie vendte hjem i løbet af sommeren 1945. Deres hus i Klampenborg havde været beboet af en tysk officer, men det er ikke lykkedes Ole at finde ud af hvem. Ellers stod det som da de havde forladt det. Da skolen begyndte igen, startede Ole i sin gamle klasse - han fik den samme plads og den samme sidekammerat, som da han næsten to år tidligere havde forladt Danmark.

”Jeg husker, at jeg blev modtaget meget hjerteligt af både lærere og kammerater, men der var ingen, der spurgte om noget. Det var som om, at tæppet var rullet for. Min gudmor, Helen Philipson, havde været i Theresienstadt, men det talte vi heller ikke om. Det store chok kom langsomt bagefter, da det ligesom sank ind, at vi havde været tæt på tilintetgørelse eller en tilværelse i koncentrationslejr”.

Oles forældre talte heller aldrig om betalingen for overfarten. ”Det eneste min far ville sige, når nogen spurgte ham var, at det var de bedst udgivne penge, han nogensinde havde gjort, og at han aldrig havde forventet, at nogen skulle sætte livet og båden på spil uden betaling. De var taknemmelige for den indsats, deres venner ydede undervejs og for fiskerne, der sejlede os over”.

Markeringen af 80 års dagen for aktionen mod de danske jøder falder sammen med en anden årsdag. I september 1973 var Ole *Charges des Affairs* på den danske ambassade i Chile, og vidne til

et blodigt militærkup. General Pinochet væltede præsident Allende, og indledte en forfølgelse af sine politiske modstandere. Tusinder af flygtninge søgte tilflugt på ambassaderne.

”Det blev jeg involveret i, og vi havde mange flygtninge boende på ambassaden før de kom til Danmark. Jeg kan kun sige, at det vækkede mange minder om min egen fortid. Det var jo ikke kriminelle mennesker - blot mennesker med en anden politisk overbevisning end Pinochet, som jeg nu fik lov at hjælpe”. Ole blev siden ambassadør i Sydkorea.